

Tomasz Motyl

Panie Przewodniczący, Szanowni Państwo,

Nazywam się Tomasz Motyl i jestem przedstawicielem Rady Narodowego Centrum Nauki. Bardzo się cieszę, że powstała inicjatywa tej konferencji. Narodowemu Centrum Nauki zależy bardzo na innowacyjności badań prowadzonych w Polsce, szczególnie, że są to badania podstawowe, które służą zdobywaniu nowej wiedzy i jako pionierskie zmierzają do odkryć naukowych. Niestety ustawa Prawo Zamówień Publicznych w dużym stopniu ogranicza realizację tych badań. NCN nie tylko zmierza do racjonalnego podziału środków finansowych przeznaczonych na naukę w sferze badań podstawowych, ale również jego troską jest to, ażeby te środki były racjonalnie wydatkowane zgodnie z harmonogramami badań, zaplanowanymi w projektach badawczych. Rada NCN w październiku w 2011 roku wyraziła swoją opinię dotyczącą potrzeby zwolnienia z obowiązku stosowania ustawy Prawo Zamówień Publicznych w stosunku do zamówień, których przedmiotem są dostawy materiałów, drobnego sprzętu komputerowego, laboratoryjnego i odczynników chemicznych, wykorzystywanych do realizacji zadań badawczych przewidzianych w grantach. Opinia ta jest zawarta w uchwale Rady NCN numer 46/2011. Przedstawię Państwu najważniejsze fragmenty tej uchwały.

Rada Narodowego Centrum Nauki wyraża potrzebę podjęcia inicjatywy i nadanie jej dalszego biegu w ramach procesu legislacyjnego, mającej na celu zmianę ustawy Prawo Zamówień Publicznych z dnia 29 stycznia 2004 roku z późniejszymi zmianami, wprowadzającą zwolnienie zwycięzców konkursów ogłaszanych przez NCN z obowiązku stosowania wyżej wymienionej ustawy do zamówień, której przedmiotem są dostawy materiałów, drobnego sprzętu komputerowego, laboratoryjnego i odczynników chemicznych wykorzystywanych do realizacji zadań badawczych przewidzianych w grantach.

Koronnym argumentem uzasadniającym powyższy wniosek jest fakt, że badania finansowane przez NCN w ramach ogłaszanych konkursów mają charakter badań podstawowych, czyli takich, które podejmowane są w celu zdobywania nowej wiedzy i dokonywania odkryć naukowych. Aby badania podstawowe spełniały swoją misję i rzeczywiście prowadziły do odkryć naukowych ich wykonawcy muszą mieć możliwość

nieograniczonego przepisami ustawy PZP dostępu do materiałów i przymiotów nietrwałych i sami powinni decydować o ich ilości i jakości. W chwili obecnej jednym z głównych czynników hamujących rozwój badań podstawowych w Polsce, utrudniających osiągnięcie poziomu, który byłby konkurencyjny w skali europejskiej, nie mówiąc już o światowej, są zapisy zawarte w ustawie PZP, których interpretacja nie jest dostosowana do wymogów współczesnej nauki. Główna krytyka przepisów o zamówieniach publicznych w odniesieniu do podstawowych badań naukowych dotyczy skomplikowanej i czasochłonnej procedury zamówień, które zdecydowanie opóźniają a czasami wręcz uniemożliwiają realizację zadań badawczych przewidzianych w harmonogramie grantów. Ustawa PZP w artykule 10 ust. 1 jako podstawowy tryb udzielania zamówień publicznych wymienia przetarg nieograniczony i przetarg ograniczony. Skorzystanie z możliwości przeprowadzenia postępowania w trybie z wolnej ręki uzależnione jest od wystąpienia przesłanek określonych w ustawie. Ze względu na to, że zastosowanie wyżej wymienionego trybu jest wyjątkiem od ogólnej zasady, przesłanki jego zastosowania należy interpretować ściśle a podmiot, który się na nie się powołuje musi być w stanie je udowodnić. Czyli badacz chcący skorzystać z artykułu 67 ust.1 dla zastosowania trybu z wolnej ręki musi najpierw udowodnić, iż wykonawca np. dostawca jakiegoś odczynnika chemicznego, niezbędnego w badaniach, jest jedynym wykonawcą, który ze względu na np. specyficzne cechy techniczne zamówień jest zdolny do jego realizacji. Ponieważ producenci np. duże firmy chemiczne mają wielu dystrybutorów w praktyce ten tryb nie jest możliwy do zastosowania. Wprawdzie artykuł 4 pkt 8 ustawy PZP przewiduje możliwość niestosowania ustawy PZP przy zamówieniach, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 14 tysięcy euro, jednakże należy uzasadnić, dlaczego pomijamy tryb ustawowy, dlaczego nie umieściliśmy zamówienia w planach zamówień publicznych oraz dlaczego ten właśnie zakup jest nam teraz niezbędnie potrzebny. Tego typu zamówienia mogą być realizowane jedynie wyjątkowo. Grantobiorca NCN jest więc zobowiązany do zakupów materiałów, drobnego sprzętu komputerowego, laboratoryjnego i odczynników chemicznych na drodze przetargów. Przetarg nieograniczony ma wymiar krajowy, jeżeli w przypadku uczelni publicznych wartość zamówień jednej kategorii nie przekracza 193 tysięcy euro, natomiast po przekroczeniu tej kwoty urasta on do przetargu europejskiego, który trwa miesiącami. Taki stan rzeczy jest nie do zaakceptowania w sferze badań podstawowych, w których dzień bez pracy w laboratorium jest dniem straconym dla nauki i to oczywiście bezpowrotnie. Całkowicie absurdalną procedurą, która paraliżuje badania podstawowe są długoterminowe plany zamówień, kiedy to pracownicy nauki muszą bardzo szczegółowo określić, co i w jakich ilościach będą zamawiali

w ciągu następnego roku. Wprawdzie cel, hipoteza badawcza i harmonogram zawarte w projekcie badawczym są znane, lecz badania podstawowe mają to do siebie, że często odchodzi się od głównego nurtu z powodu uzyskiwania nieoczekiwanych wyników. Generalnie rzecz ujmując badacz nie może przewidzieć, nie mówiąc już na rok, ale nawet na miesiąc naprzód, co konkretnie będzie robił. Należy również podkreślić fakt, iż wyżej wymienione proceduralne i czasowe utrudnienia w badaniach podstawowych spowodowane ustawą PZP są w sprzeczności z nadrzędną ustawą o Finansach Publicznych, w której artykuł 44 ust. 3 punkt 1 przestrzega, że pieniądze publiczne powinny być wydatkowane w sposób celowy i oszczędny dla uzyskania najlepszych efektów z danych nakładów oraz w sposób umożliwiający terminową realizację zadań. Niestety zastosowanie przepisów PZP nie zapewnia spełnienia tych warunków w odniesieniu do nauki.

Reasumując uważamy, iż należy zapewnić zwycięzcom konkursów ogłaszanych przez NCN możliwości efektywnego wykorzystania pozyskanych środków i czasu przeznaczonego na badania tak, aby wyniki ich pracy mogły być publikowane i cytowane w czasopismach o najwyższej randze światowej. Tym kolejnym krokiem, który powinniśmy uczynić dla rozwoju podstawowych badań naukowych w Polsce jest uwolnienie ich z ograniczeń ustawy PZP, przynajmniej w zakresie materiałów i przedmiotów nietrwałych. Rada NCN uważa, iż postulat ten powinien być uwzględniony w procesie nowelizacji ustawy Prawo Zamówień Publicznych.

Dziękuję Państwu za uwagę.